

HANDLEIDING LEERKRACHTEN

VOORBEREIDING PAARSE VRIJDAG

EN ALLE ANDERE DAGEN

PAARSE VRIJDAG

13 DECEMBER 2024

Super waardevol dat jullie school het Paarse Vrijdag Educatie Pakket heeft besteld om aandacht te besteden aan diversiteit. Op Paarse Vrijdag besteden we aandacht aan dat iedereen zichzelf mag zijn, ongeacht wie je bent, wat je hobby's zijn, wat je huidskleur is, wat je gelooft of op wie je verliefd wordt. Samen kunnen we ervoor zorgen dat kinderen veilig opgroeien, zichzelf kunnen zijn maar vooral ook anderen respecteren om wie zij zijn.

Of je nou de materialen en lesbrieven uit het pakket tijdens Paarse Vrijdag gebruikt of door het jaar heen: het belangrijkste is dat er op elke school aandacht wordt besteed aan jezelf mogen zijn.

Paarse Vrijdag valt elk jaar op de tweede vrijdag van december; in 2024 is dat 13 december. Wil je aan de slag met lesbrieven? In de andere handleiding 'Paarse Vrijdag - Lesbrieven' staan lesideeën voor Paarse Vrijdag en de rest van jaar.

INHOUD

VOORWOORD	2
WAAROM IS HET BELANGRIJK OM PAARSE VRIJDAG TE VIERN?	5
VOORBEREIDING OP PAARSE VRIJDAG	6
→ Van Schoolvisie naar beleid	6
- Visie op burgerschap en diversiteit	6
- Frontliner 2023 - Kim van Soest (directeur) geeft praktische tips voor schoolvisie	7
- Van visie naar anti-discriminatiebeleid	8
- Medezeggenschapsraad	8
→ Communicatie ouders en betrokkenheid	9
- Onderzoek naar ouderattitude ten opzichte van Paarse Vrijdag	9
- Tips voor het schurende gesprek	11
→ Luister het derde seizoen van de podcast 'Juffen en meesters op Regenboogles'	14
→ Versier de school paars op Paarse Vrijdag	15
TIPS EN TRICKS VOOR EEN INCLUSIEF KLASSEN- EN SCHOOLKLIMAAT	16
→ Diversiteit bespreken: Wat werkt nou echt?	17
→ Je gedrag onder de loep: Zo ontdek en doorbreek je jouw genderstereotypen!	19
→ Een inclusieve schoolbibliotheek	20
→ Variatie in gezinsvormen	21

SAMEN VOOR DE HÉLE KLAS. SAMEN VOOR DE HÉLE SCHOOL.

**VANAF ONS VIERDE TOT WE ZO'N BEETJE
JONGVOLWASSEN ZIJN, ZITTEN WE OP
SCHOOL. WE LEREN ER TAAL, REKENEN,
GESCHIEDENIS.. MAAR WE LEREN ER OOK
OMGAAN MET ANDEREN. EN IN RELATIE
TOT DIE ANDEREN, ONTDEKKEN WE WIE
WE ZELF ZIJN.**

Wij geloven dat iedereen rijker naar buiten
moet gaan dan ze binnenkwamen. Niet alleen
door wat ze leren, maar door wie ze worden.

Om te worden wie je bent, heb je een
beetje vertrouwen nodig. In jezelf, maar

ook vertrouwen in je omgeving. Want het is
makkelijker om uit te vinden wat je leuk vindt,
wat je gelooft of op wie je verliefd wordt als
je niet bang hoeft te zijn voor de reactie van
anderen in je omgeving.

En het mooie is; die omgeving, dat zijn we zelf.

Samen bouwen we aan een school waar
iedereen wordt gerespecteerd en zichzelf
kan zijn. Een omgeving waarin we samen
staan, voor de héle klas en voor de héle
school.

WAAROM IS HET BELANGRIJK OM PAARSE VRIJDAG TE VIEREN?

Met de diversiteit die Nederland kent is het een gegeven dat kinderen opgroeien in regenbooggezinnen, met verschillende culturen, in diverse gezinssamenstellingen, met een biseksuele tante of oom, of een transgender of intersekse kind in de klas.

Dit betekent echter niet dat iedereen automatisch wordt gewaardeerd en gerespecteerd om wie die is. Kinderen die als 'anders' worden gezien of niet tot de norm behoren worden helaas vaker buitengesloten. Door op Paarse Vrijdag aandacht te besteden aan diversiteit en inclusie, krijgen kinderen een positieve associatie met deze onderwerpen en leren ze zichzelf te accepteren.

De focus op Paarse Vrijdag is familie-, seksuele en genderdiversiteit, maar er is ook bredere aandacht voor diversiteit en jezelf zijn. In Nederland identificeert 12% van de bevolking zich met één van de letters uit de lhbti+ gemeenschap. Dit komt neer op 2,2 miljoen mensen! Dit betekent dat ook een deel van jouw leerlingen of hun (groot)ouders tot de lhbti+-gemeenschap behoort en in hun ontwikkeling behoefte zal hebben aan voorbeelden, rolmodellen, maar vooral de boodschap dat je mag zijn wie je bent. We weten dat niet iedereen die boodschap meekrijgt en het is daarom des te belangrijker om hier op Paarse Vrijdag en de rest van het jaar aandacht aan te geven. Onderzoek laat zien dat scholen die actief aandacht besteden aan diversiteit en beleid hebben op respect voor familie-, seksuele- en genderdiversiteit, hoger scoren op het gevoel van veiligheid van zowel kinderen als schoolpersoneel.

VOORBEREIDING OP PAARSE VRIJDAG

VAN SCHOOLVISIE NAAR BELEID

VISIE OP BURGERSCHAP EN DIVERSITEIT

Veel basisscholen hebben 'jezelf zijn' en 'de authenticiteit van het kind' als kernwaarden. Daarnaast wordt er in jaarplannen en visies vaak over 'actief burgerschap en sociale integratie' gesproken.

Het is belangrijk om dit dan ook concreet vorm te geven. Zo kan je kinderen voorbereiden op de diversiteit die de samenleving rijk is.

Het benoemen van specifieke diversiteitsfactoren kan helpen om richting te geven aan burgerschapsvorming. Wanneer een schoolteam een duidelijke visie ontwikkelt op diversiteit en burgerschap, wordt het gemakkelijker om een consistente boodschap uit te dragen naar ouders, maar ook naar elkaar.

GOED OM TE WETEN

Kennis en respect voor diversiteit is onderdeel van de wet Verduidelijking Burgerschapsopdracht. Daarom is het verstandig om aandacht te besteden aan de visie van de school op burgerschap en de doorlopende leerlijn burgerschapsonderwijs. Ook zijn basisscholen sinds 2012 verplicht om aandacht te besteden aan diversiteit. Dat staat in Kerndoel 38 van het primair onderwijs: "De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit."

INTERVIEW

KIM VAN SOEST (DIRECTEUR)

FRONTLINER 2023 - KIM VAN SOEST (DIRECTEUR) GEEFT PRAKTISCHE TIPS VOOR SCHOOLVISIE:

'Een visie opstellen is een goed startpunt voor het gesprek over diversiteit en inclusie in jullie onderwijs. Het is interessant om te onderzoeken welke invulling deze containerbegrippen krijgen in de dagelijkse schoolpraktijk. Als directeur ben je een belangrijke spil in het samenbrengen van de wensen van het team, ouders en de bestuurlijke opdrachten, om ze vervolgens te vertalen naar een schooleigen aanpak. Een goed geformuleerde en actuele visie helpt bij het opstellen van een passend curriculum en biedt handvatten bij vraagstukken of weerstand.

Een aantal vragen die het gesprek over visie op weg kunnen helpen:

- Welke kernwaarden in de schoolvisie zeggen iets over onze burgerschapsopdracht? Is dit nog passend bij hoe we nu ons onderwijs willen inrichten?
- Wat vinden we belangrijk om onze leerlingen mee te geven over (zelf) acceptatie en respect?

- Hoe willen we leerlingen in aanraking laten komen met alle diversiteit die Nederland rijk is?
- Hoe maken we de vertaalslag van onze waarden naar: Het team (1), de klas (2) en naar ouders (3)?

Rekening houden met de leerlingpopulatie
Per school verschilt de samenstelling van leerlingen, wat invloed kan hebben op welke thema's makkelijk besproken worden en welke niet. Handig om vooraf te inventariseren:

- Hoe ziet onze doelgroep eruit? Waar liggen de mogelijkheden voor verbinding, wat is de educatieve opdracht en waar is eventuele wrijving te verwachten?
- Voelt iedereen van onze populatie zich gerepresenteerd in de school? Denk bijvoorbeeld aan het keukengerei in de huishoek, inclusief taalgebruik in de klas of de feestkalender van het ouderportaal.
- Op welke manier bereiken we onze ouders het best? Het is prettig ouders/verzorgers zo veel mogelijk mee te nemen in de aanloop naar Paarse Vrijdag: via het ouderportaal, met een brief in de tas en/of tijdens een fysieke bijeenkomst.'

VAN VISIE NAAR ANTI-DISCRIMINATIEBELEID

Wanneer de visie helder is, is de volgende stap deze omzetten in beleid. Vaak is er een pestprotocol, maar geen expliciet anti-discriminatiebeleid. Hoe handelt de school als er discriminatie plaatsvindt? In veel schoolvisies staat het statement dat iedereen welkom is, maar wat als er toch een incident voorvalt?

Het invoeren van anti-discriminatiebeleid op school betekent dat er actief gewerkt wordt aan een omgeving waar iedereen gelijk en rechtvaardig wordt behandeld. Er worden bewust stappen gezet om ervoor te zorgen dat racisme, homofobie, seksisme en andere vormen van discriminatie worden erkend en afgewezen. Een voorbeeld hiervan is nadenken over hoe te handelen als er wordt gescholden met iemands huidskleur of met het woord 'homo'. Weet iedereen in de school hoe ze hierop moeten reageren? Is er een verschil qua consequentie voor leerkrachten, ouders of kinderen? Het kan helpen om een meldingsprocedure te hebben zodat discriminatie op een vertrouwelijke wijze gemeld kan worden. Bovendien is het van belang dat het beleid jaarlijks wordt geëvalueerd.

MEDEZEGGENSCHAPSRAAD

Ook voor de medezeggenschapsraad (MR) is diversiteit een belangrijk thema om te bespreken. MR-leden praten namens alle personeelsleden en ouders met de schoolleiding over het schoolplan, waarin staat beschreven wat voor onderwijs er op school wordt verzorgd. Elke vier jaar moet dit plan opnieuw worden vastgesteld. Dat geeft de gelegenheid om op dat moment goed te kijken naar of er in het schoolplan voldoende aandacht is voor (lessen over) diversiteit in onze samenleving. De MR kan bij ouders nagaan op welke wijze zij wensen dat er aandacht wordt besteed aan diversiteit. Deze ideeën kan de MR vervolgens weer bespreken met de schoolleiding. Daarnaast heeft de MR de taak gekregen om te waken tegen discriminatie en gelijke behandeling in gelijke gevallen te bevorderen. Dat maakt het voor de MR ook van belang om na te denken over hoe ze deze taak in de praktijk vormgeven.

(Staat in artikel 10 sub b en artikel 7 lid 2 van de Wet medezeggenschap op scholen).

De input voor anti-discriminatiebeleid is geschreven door Jillian Emanuels, De Instant Pedagoog. Zij geeft trainingen aan ouders en onderwijsprofessionals over antiracistisch opvoeden en lesgeven. Meer informatie over Jillian en haar werkzaamheden vind je op jillianemanuels.nl of haar Instagram [@deinstantpedagoog](https://www.instagram.com/deinstantpedagoog).

COMMUNICATIE OUDERS EN BETROKKENHEID

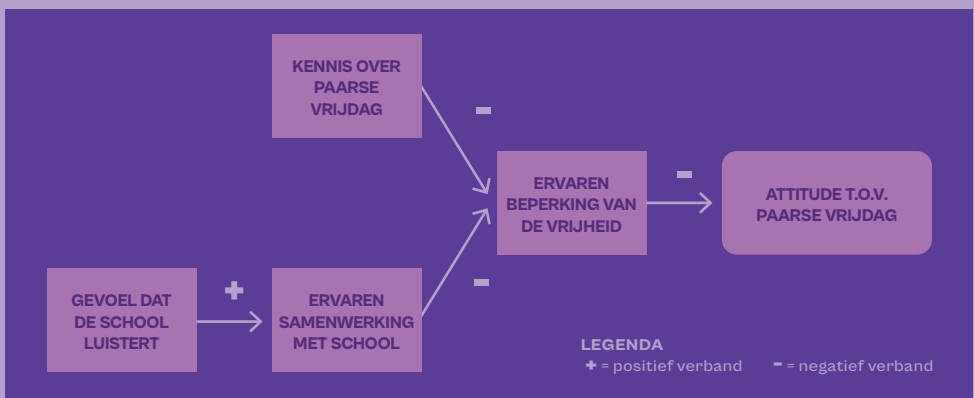
ONDERZOEK NAAR OUDERATTITUDE TEN OPZICHTE VAN PAARSE VRIJDAG

Over het algemeen staan ouders en verzorgers positief tegenover het bespreken van diversiteit. Ze vinden het belangrijk dat kinderen leren over verschillen en overeenkomsten in de maatschappij en zichzelf kunnen zijn. Een grote groep ouders ondersteunt aandacht voor diversiteit, hoewel ze dit niet altijd uitspreken. Ze benadrukken het belang van respectvol samenleven. Sommige ouders hebben echter moeite met het beantwoorden van vragen van hun kinderen en waarderen het als professionals hen hierbij ondersteunen met informatie. Andere ouders maken zich zorgen vanuit hun kernwaarden en/of zijn gevoeliger voor desinformatie, wat het belangrijk maakt om de bron van hun informatie te checken.

Het kan daardoor aftasten zijn hoe ouders en verzorgers aankijken tegen de aandacht voor familie-, seksuele en genderdiversiteit. Naar aanleiding van signalen vanuit scholen heeft COC Nederland van februari 2024 tot juli 2024 onderzoek laten uitvoeren naar de houding van ouders ten opzichte van Paarse Vrijdag, aangevuld met interviews met ouders.

Uit het onderzoek blijkt dat de houding van ouders tegenover Paarse Vrijdag sterk wordt beïnvloed door de mate waarin ouders ervaren dat hun vrijheid in de opvoeding wordt beperkt. Dit gevoel was vooral aanwezig bij ouders met weinig kennis over Paarse Vrijdag. Bovendien voelden ouders die het gevoel hadden samen te werken met de school zich minder beperkt in de opvoeding van hun kind. Tenslotte hadden ouders die zich gehoord voelden door de school een sterker gevoel van samenwerking. De resultaten uit het onderzoek werden benadrukt door de interviews die tussen maart en juni datzelfde jaar plaatsvonden, waaruit ook naar voren kwam dat ouders veel behoefte hebben aan kennis over Paarse Vrijdag en goede communicatie vanuit scholen.

Hier is een schematisch overzicht van de belangrijkste factoren uit het onderzoek die de houding van ouders ten opzichte van Paarse Vrijdag beïnvloeden:

Opmerking: Een positief verband betekent dat beide factoren samen toenemen, zoals betere samenwerking door een groter gevoel van gehoord worden. Een negatief verband betekent dat als de ene factor toeneemt, de andere afneemt, zoals minder vrijheidsbeperking door meer kennis.

Op basis van de onderzoeksresultaten worden de volgende adviezen gegeven voor de communicatie van scholen naar ouders over Paarse Vrijdag:

Geef ouders duidelijke en toegankelijke informatie over Paarse Vrijdag:

- Hanteer concreet en helder taalgebruik.
 - Onderzoeken tonen aan dat mensen beter reageren op concrete boodschappen en deze belangrijker vinden, omdat ze deskundigheid uitstralen. Gebruik dus toegankelijke, duidelijke taal bij het praten over Paarse Vrijdag. Als abstracte taal echt nodig is, geef dan een concreet voorbeeld.
 - Vermijd bijvoorbeeld vage uitspraken zoals 'omdat er gediscrimineerd wordt' bij het uitleggen van het belang van Paarse Vrijdag. Geef in plaats daarvan een concreet voorbeeld, zoals: 'Wist je dat 1 op de 10 basisschoolkinderen wordt gepest omdat ze als anders worden gezien?'

Verminder het gevoel van vrijheidsbeperking bij ouders:

- Benadruk de vrijheid van ouders.
 - Bijvoorbeeld door te zeggen dat ouders ondanks Paarse Vrijdag, thuis nog altijd vrij zijn hun kind de normen en waarden mee te geven die zij belangrijk vinden.
- Vermijd dwingend taalgebruik.
 - Gebruik geen zinnen als "Je moet...", maar eerder: "We moedigen je aan..."
- Bied keuzemogelijkheden aan.
 - Benadruk dat het dragen van paarse kleding op Paarse Vrijdag een keuze is en dat kinderen die geen paars dragen net zo welkom zijn.
- Erken eventuele weerstand.
 - Het erkennen van weerstand kan een open en begripvolle sfeer creëren waarin ouders zich gehoord en gerespecteerd voelen. Dit kan de druk verminderen en de bereidheid vergroten om een constructief gesprek aan te gaan.

Moedig samenwerking aan rondom Paarse Vrijdag of gesprekken over diversiteit door:

- Samen de school te versieren.
- Ouders te laten helpen bij het informeren van andere ouders.
- Ouders uit te nodigen om voor te lezen of als gastspreker hun ervaringen te delen.
Onderzoeken tonen aan dat samenwerking tussen scholen en ouders het vertrouwen kan bevorderen. Dit kan ouders die eerder wantrouwig stonden tegenover Paarse Vrijdag geruststellen.

Het onderzoek naar het verbeteren van ouderattitudes ten opzichte van Paarse Vrijdag, inclusief de bovenstaande adviezen, is uitgevoerd door Lukas Osinga (Psycholoog) in samenwerking met de Radboud Universiteit en in opdracht van COC Nederland.

TIPS VOOR HET SCHURENDE GESPREK

Wanneer ouders vragen of zorgen hebben, kan een gesprek gaan schuren. Het is belangrijk dat jij als onderwijsprofessional het doel van het gesprek bepaalt om begrip te kweken bij ouders/verzorgers en in gesprek te blijven met elkaar. Het kan helpen om de kernwaarden van de school te delen en aan te geven waarom jouw school wil dat iedereen zich gezien en gewaardeerd voelt. Leerlingen krijgen thuis vaak één of twee perspectieven mee en het is de taak van de school om hen een breder scala aan perspectieven mee te geven. Kinderen kunnen in een loyaliteitsconflict komen tussen jou en hun ouders/verzorgers. Een leerling kan zich veroordeeld voelen, het is jouw taak om meerdere perspectieven aan te reiken om de leerling te onderwijzen en een brede zienswijze mee te geven.

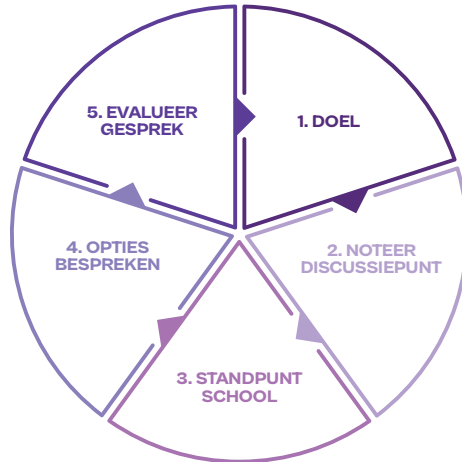
Op de volgende pagina vind je een stappenplan met praktische tips bij een schurend gesprek met ouders. Dit kan helpen om ouders/verzorgers te betrekken en begrip te bevorderen terwijl je tegelijkertijd de schoolwaarden uitdraagt.

QUICK TIP

Stel een schoolkalender samen waarin aandacht wordt besteed aan diverse vieringen, zoals Ramadan, Chinees Nieuw Jaar, Keti Koti en Paarse Vrijdag.

→ Vermeld tijdens voorlichtingsavonden welke vieringen plaatsvinden en waarom (de school het belangrijk vindt om daar aandacht aan te besteden).

STAPPENPLAN VOOR EEN CONSTRUCTIEF GESPREK MET EEN OUDER/VERZORGER:

1. DOEL - Bespreek samen het doel van het gesprek. Wat willen de verschillende partijen uit het gesprek halen? Probeer hier vanuit jezelf mee te geven dat je het vooral wilt begrijpen.

2. NOTEER DISCUSSIEPUNT - Stel samen vast wat het discussiepunt is en schrijf het op. Probeer het zo objectief mogelijk op te schrijven. Bijvoorbeeld 'ouder en school zijn het oneens over de viering van Paarse Vrijdag' in plaats van 'ouder klaagt over de viering van Paarse Vrijdag'. Check altijd met de ouder/verzorger of die het eens is met het discussiepunt voordat je doorgaat.

3. STANDPUNT SCHOOL - Vat het standpunt van de school samen en vermeld welke perspectieven en documenten, zoals beleidsstukken of wetgeving worden meegenomen. Mogelijk heb je dit niet meteen paraat, geef dan aan dat je dit gaat uitzoeken en erop terug zult komen. Je kunt wel altijd uitleggen dat de wetgeving en beleid van de school leidend zijn voor alles wat je als school doet.

4. OPTIES BESPREKEN - Bespreek samen welke opties er zijn en welke rechten en plichten iedere partij heeft. Geef de ouder/verzorger de ruimte om opties te opperen. In dit deel van het gesprek probeer je zoveel mogelijk vragen te stellen en actief te luisteren om zo goed mogelijk te begrijpen wat de zorgen van de ouder/verzorger zijn. Je sluit dit onderdeel af door af te spreken hoe verder. Soms kan het zijn dat je er samen niet uit komt en het gesprek even laat rusten. Soms kan het gesprek inzichten geven en is dit input voor aanpassingen in het standpunt van de school. Geef goed aan hoe het vervolg opgepakt wordt en houd daad bij woord.

5. EVALUEER GESPREK - Beëindig het gesprek en evalueer hoe de ander het ervaren heeft. Neem hierbij een open houding aan. Laat de ouder/verzorger jou vertellen hoe die het ervaren heeft en schrijf alles op. Je reageert niet meteen maar neemt het mee om er later over na te denken. Je sluit het gesprek af door nogmaals te herhalen wat eventuele vervolgspraken zijn en de ouder/verzorger te bedanken voor het gesprek.

TIPS

- Je representeert de school en houdt je persoonlijke mening buiten het gesprek, maar je blijft ook mens en je mag aangeven hoe je je voelt. Bijvoorbeeld: "Ik voel mij (...) als ik je dat hoor zeggen," of "Ik merk dat dit (...) met mij doet."
- Je hoeft er niet in één gesprek uit te komen.
- Voer het gesprek alleen in rust. Bij oplopende emoties: Stop en plan een vervolg. Bijvoorbeeld door te zeggen "ik voel mij comfortabeler dit gesprek op een ander moment voort te zetten", of "ik zie dat dit gesprek veel met jou doet, zou je het fijner vinden dit gesprek op een ander moment voort te zetten?"

STANDAARDZINNEN OM TE GEBRUIKEN (BIJ OUDERS OF IN DE KLAS):

- "Over dit onderwerp bestaan veel verschillende meningen en het is belangrijk om naar elkaar te luisteren." "We zullen het niet altijd met elkaar eens zijn."
- "In deze klas hebben we respect voor elkaar, ook als we het niet eens zijn met elkaar"
- "Het is belangrijk om erover na te denken of je iemand/een groep mensen kwetst met een opmerking die je wilt maken"
- "Wij vinden het op school/in de klas belangrijk dat... (Dit staat ook in de schoolgids)."
- "Ik merk dat we er op dit moment niet samen uitkomen." "Zullen we een afspraak inplannen om dit gesprek op een ander moment te hervatten?"
- "De kernwaarden van onze school zijn..."
- "Als docent (op deze school) wordt van mij verwacht dat ik aandacht besteed aan..."

De input voor het schurende gesprek is opgesteld door Fawaka. Zij werken aan een wereld met zelfredzame, ondernemende wereldburgers, waar inclusief en duurzaam handelen de norm is. Samen met scholen en schoolbesturen werken zij praktisch, pragmatisch en gestructureerd aan een inclusieve en wereldse invulling van hun burgerschapsonderwijs met WereldBurgerschap. Fawaka integreert diverse perspectieven en culturele contexten om een breder perspectief te kunnen bieden op het voeren van schurende gesprekken. Lees meer op www.fawakawereldburgerschap.nl

LUISTER HET DERDE SEIZOEN VAN DE PODCAST 'JUFFEN EN MEESTERS OP REGENBOOGLES'

In aanloop naar Paarse Vrijdag kun je dit schooljaar wederom luisteren naar de podcast 'Juffen en meesters op Regenboogles'. In tien nieuwe, kortere afleveringen gaat Jeroen Horvers, pedagoog en programmamanager lhbt+ educatie bij COC Nederland, in gesprek met verschillende mensen uit het onderwijsveld.

De podcast is vooral gericht op onderwijsprofessionals, maar is waardevol voor iedereen die meer wil leren over het bespreekbaar maken van seksuele- en genderdiversiteit in het primair onderwijs.

Op toegankelijke wijze delen Jeroen en zijn gasten hun ervaringen en bieden zij handige tips. Naast onderwijsprofessionals komen er ook andere experts aan het woord. Thema's zoals diversiteit, schoolbeleid, vooroordelen, religie, genderidentiteit, een veilige schoolomgeving en genderstereotypen worden uitgebreid besproken.

Vanaf donderdagochtend 17 oktober verschijnt er elke twee weken een nieuwe aflevering tot aan Paarse Vrijdag. De overige zes afleveringen volgen later in het schooljaar. Luister de podcast via de QR-code:

LUISTER DE
PODCAST HIER

AFLEVERINGEN

1. REGENBOOGLES IN 2024	Tanja Jess (presentatrice) interviewt de presentator van de podcast, Jeroen Horvers, over twee seizoenen van deze podcast en waarom het nog steeds zo belangrijk is om aandacht te besteden aan diversiteit op de basisschool.
2. QUEER EN RELIGIE – CHRISTENDOM	In gesprek met leerkrachten Roos van de Linden (Groep 8) en Lindy Flikweert (leerkracht kleuters), over hun ervaringen met lesgeven
3. ONDERSTEUNING BIJ VISIEVORMING VAN DE SCHOOL	In gesprek met Evelien Hoekstra (De ParticipatiePraktijk) en Christa Prinsen Geerlings (directeur basisschool)
4. SAMENWERKING TUSSEN BESTUUR EN DIRECTIE	In gesprek met Fawzia Nasrullah (bestuurder scholenkoepel) en Emile Vermeulen (directeur basisschool)

VERSIER DE SCHOOL PAARS OP PAARSE VRIJDAG

Zet het Paarse Vrijdag lied op de speakers en kleur in aanloop naar Paarse Vrijdag de klaslokalen, de lerarenkamer en de hal zoveel mogelijk paars. Vanwege duurzaamheid laat COC Nederland het aan scholen zelf over om al dan niet aan de slag te gaan met Paarse Vrijdag versieringen. Paars stoepkrijt, paarse kerstballen, paars toiletpapier, wat je maar kan bedenken! Een bezoek aan tweedehandswinkels levert vaak ook unieke paarse items op.

Versier de klas of de school niet in je eentje: nodig de kinderen en collega's of zelfs ouders uit om samen de school te versieren! Op Paarse Vrijdag kan jij als leerkracht natuurlijk ook paars dragen. Een paarse jurk, een paarse sok of strikje, een hele outfit of een klein detail! De kinderen mogen natuurlijk ook paars dragen, al is de volgende boodschap het meest belangrijk om aan de kinderen mee te geven: 'Doe aan wat jij het liefst aandoet en waar jij je fijn in voelt.' Als dat paars is, helemaal goed, maar als jouw leerling zich fijn voelt in een Elsa-jurk, tuinbroek of met Nike Air Max is dat natuurlijk ook helemaal goed. Het belangrijkste is dat kinderen als zichzelf naar school komen!

TIPS EN TRICKS VOOR EEN INCLUSIEF KLASSEN- EN SCHOOLKLIMAAT

Om ervoor te zorgen dat het elke dag een beetje Paarse Vrijdag blijft, is het belangrijk dat bewustwording over inclusie het hele schooljaar op de kaart blijft staan en leerkrachten vaardigheden leren om bij te dragen aan een veilige schoolomgeving.

DIVERSITEIT BESPREKEN: WAT WERKT NOU ECHT?

INLEIVING

Zet in op inleving: door in de week van Paarse Vrijdag mooie en aangrijpende verhalen te lezen over mensen die anders zijn dan de leerlingen zelf, bijvoorbeeld een andere afkomst, seksuele oriëntatie of beperking, kunnen leerlingen zich inleven in de verhalen van anderen. Hierdoor ontdekken ze vooral overeenkomsten en wordt de ander minder de ander.

GEBRUIK COUNTERSTEREOTYPINGEN

Gebruik counterstereotyperingen: Kinderen kunnen bijvoorbeeld bij beroepen snel denken aan óf mannen óf vrouwen, of mensen met een bepaalde afkomst. Door in de les verschillende namen en afbeeldingen te gebruiken, bijvoorbeeld een vrouw die bij de brandweer werkt, kunnen stereotypen worden verminderd.

POSITIEVE EN INCLUSIEVE NORM

Stel een positieve norm rondom diversiteit: tijdens Paarse Vrijdag vieren we dat iedereen zichzelf kan zijn. Laat dus merken dat discriminatie, pesten en buitensluiten worden afgekeurd. Jonge kinderen spreken hun vooroordelen eerder uit, ongeacht de sociale norm. Naarmate kinderen ouder worden, worden ze zich bewuster van de sociale norm en zullen zich daarnaar gaan gedragen. Daarom is het belangrijk om op jonge leeftijd een positieve en inclusieve norm te stellen.

GRENZEN

Stel grenzen: ondanks dat Paarse Vrijdag een feestje is, is het belangrijk dat er duidelijke grenzen zijn en dat discriminatie, pesten of schelden niet oké is. Iemand buitensluiten op basis van afkomst, schelden met 'homo' of opmerkingen over hoe iemand eruitziet kan niet, ook niet als 'grapje'. Belangrijk is dat je hier consequent in bent en dit het hele jaar toepast. Kinderen prikken daar anders dwars doorheen.

RUIMTE

Geef de ruimte: Het ontdekken en onderzoeken van jezelf, zowel interesses genderidentiteit of seksuele oriëntatie is een proces en de ontwikkeling hiervan verschilt per leeftijd, geef dus aan dat het heel normaal is als leerlingen het nog niet weten, of als ze hier vragen over hebben.

WAT WERKT MINDER GOED?

ANDERS ZIJN BENADRUKKEN

Leg tijdens Paarse Vrijdag niet de nadruk op 'anders zijn': zeg bijvoorbeeld niet hoe bijzonder het is dat Miryam er anders uitziet dan de meeste andere kinderen in de klas, maar benadruk dat iedereen er anders uitziet en dat er veel verschillende kinderen bestaan. Zo bevestig je diversiteit als norm.

VERDELEN

Verdeel, bijvoorbeeld bij spelletjes of tijdens sport, de klas niet altijd in 'jongetjes' en 'meisjes', maar zorg ervoor dat je de groepen steeds zo divers mogelijk maakt. Verdeel groepen bijvoorbeeld op basis van kleur van kleding.

NEGATIEVE STEREOTYPEN ONTKRACHTEN

Probeer negatieve stereotypen niet te weerleggen: Zeg bijvoorbeeld niet dat het niet klopt dat alle homo's vrouwelijk zijn, want meester Marco is toch juist hartstikke stoer. Door het stereotype te herhalen wordt deze onbewust juist bevestigd, en zullen meester Marco en de kinderen in de klas als uitzondering op de regel worden gezien.

VRAGEN NAAR ASSOCIATIES

Vraag niet naar associaties: Vraag de klas bijvoorbeeld niet naar waar ze aan denken bij mensen met een migratieachtergrond of bij homoseksualiteit, want hierdoor worden vaak juist alle negatieve associaties en stereotypen genoemd en dus ook versterkt.

OPEN DISCUSSIE OF DEBAT

Organiseer geen open discussie of debat over mensenrechten van mensen die in de minderheid zijn. Stellingen als voor of tegen het 'homohuwelijk', of voor of tegen een moskee mogen bouwen, dan wel voor of tegen humane opvang voor vluchtelingen hebben weinig zin. Er is namelijk een kans dat negatieve meningen veel ruimte krijgen en dit kan ervoor zorgen dat ook andere kinderen sterkere vooroordelen krijgen die ze voorheen niet hadden.

Wil je meer weten over vooroordelen verminderen? Luister dan naar aflevering 1 van seizoen 2 van de Juffen en Meesters op Regenboogles' podcast, waarin onderzoeker Hanneke Felten meer vertelt over hoe je vooroordelen kan verminderen bij kinderen.

JE GEDRAG ONDER DE LOEP: ZO ONTDEK EN DOORBREEK JE JOUW GENDERSTEREOTYPEN!

De verschillen tussen jongens en meisjes worden van jongs af aan benadrukt, niet alleen in taal, maar ook in gedrag. Onbewust ontwikkel je vooroordelen en stereotypen over jongens en meisjes en deze

houden traditionele rolpatronen in stand. Hoewel dit op jonge leeftijd vaak onschuldig oogt, toont het volgende fragment hoe meisjes zich al op jonge leeftijd vaak onderschatten, terwijl jongens door overschatting kunnen eindigen in teleurstelling en onzekerheid.

Genderstereotyperend taalgebruik en gedrag beïnvloedt hoe leerlingen zichzelf en anderen zien en beperkt zo hun zelfbeeld en verwachtingen. Door bewuster te worden van ons taalgebruik kunnen we dit veranderen. Het observatieschema "Genderstereotyperend

taalgebruik" helpt leerkrachten om te reflecteren met als doel om meer genderbewust te worden en geeft meteen tips mee voor neutralere en inclusievere communicatie. Om het schema te gebruiken kun je jouw les opnemen of een collega de les laten observeren en vervolgens na te bespreken. Hieronder vind je een voorbeeld van een fictief ingevuld schema waarbij de stereotyperende opmerkingen zijn uitvergroot. Normaliter zijn die subtieler. Om meer inzicht te krijgen, kan je de documentaire kijken 'Lieve jongens, stoere meisjes' waar ook het fragment uit komt.

Het volledige observatieschema is te vinden op: coc.nl/onderwijsbieb/po

Stereotypen ontkrachtend **-** Stereotypen bevestigend **+** Stereotypen negerend **✗**

STEREOTYPERENDE OPMERKING	BRON	REACTIE LEERLING	REACTIE LEERKRACHT
Meisjes zijn lief. +	Leerling	Jongens zijn nooit lief! + Alleen meisjes zijn echt lief. +	Dat is volgens mij helemaal niet zo, Rikky is toch ook altijd lief tegen jou?" -
Jongens huilen niet! +	Leerling	Ja want jongens zijn stoer! +	✗
Meisjes, willen jullie even helpen opruimen? Jullie zijn hier altijd zo netjes in. +	Leerkracht	Ja want de jongens zijn vies!! +	✗
Roze is een meisjeskleur. +	Leerling	Ik hou helemaal niet van roze! -	Niet alle meisjes dragen roze, iedereen draagt wat ze leuk vinden. -

EEN INCLUSIEVE SCHOOLBIBLIOTHEEK

Een diverse boekencollectie helpt kinderen om zichzelf en mensen om hen heen te begrijpen. Wanneer kinderen voortdurend dezelfde verhalen horen en lezen, gaan ze dat als de enige waarheid zien. Hierdoor ontstaan onbewust stereotypen en vooroordelen. Het is daarom van essentieel belang voor kinderen van alle achtergronden om diverse verhalen te ervaren, zowel in tekst als in beeld. Dit bevordert begrip, empathie en respect voor diversiteit en gelijkheid.

*"Kinderen hebben behoefte aan zowel spiegels als ramen. Veel gekleurde kinderen zien de wereld alleen door ramen en hebben spiegels nodig. Anderen zien alleen spiegels en moeten de wereld ook door ramen leren zien"-
Professor Rudine
Sims Bishop*

Boeken als spiegels zijn verhalen waarin je jezelf kunt herkennen. Je krijgt als kind het gevoel dat je ertoe doet. Boeken als

ramen bieden kinderen de mogelijkheid om verder te kijken dan wat ze al kennen. Ze raken vertrouwd met verschillende gezinssamenstellingen, culturen, perspectieven en waarden.

TIPS VOOR EEN INCLUSIEVE BIBLIOTHEEK

Het is goed om te weten wat leerlingen bezighoudt. Wat weet je van hun thuissituatie? Met welke onderwerpen zijn ze al bekend? Welke onderwerpen zijn nog nieuw voor ze? Denk ook eens aan jouw eigen jeugd: Welke verhalen heb jij gemist als kind? Hier kan je op inspelen met de beschikbare boeken.

Naast boeken als spiegels en ramen zijn er meer manieren om te kijken naar de boeken op school. Een handig houvast zijn deze zeven diversiteitsfactoren, namelijk:

- (1) *Economische diversiteit*
- (2) *Fysieke en mentale diversiteit*
- (3) *Seksuele en genderdiversiteit*
- (4) *Religie en levensbeschouwing*
- (5) *Sociaal-culturele diversiteit*
- (6) *Taal en geletterdheid*
- (7) *Uiterlijk*

Zo krijg je een mooie afspiegeling van de samenleving in jouw bibliotheek. Via de QR-code in het kader zijn er meer praktische tips én specifieke boeken te vinden om je op weg te helpen.

Deze tekst is geschreven met input van leesambassadeur Rigoberta Mejía Sian en Stichting Lezen. Via de QR code vind je de uitleg van diversiteitsfactoren en 3 boekentips per diversiteitsfactor. Ben je benieuwd naar meer boeken- en leestips van haar? Volg Rigoberta op Instagram via [@juf_rigoberta](https://www.instagram.com/juf_rigoberta)

VARIATIE IN GEZINSVORMEN

REGENBOOGGEZINNEN

Wanneer kinderen naar de basisschool gaan, stappen ze in een fase waarin ze de wereld steeds meer zonder hun ouders ontdekken. Toch blijft de rol van het gezin enorm belangrijk. Het is voor leerkrachten daarom waardevol om op de hoogte te zijn van verschillende gezinsvormen, zodat ze kunnen inspelen op de behoeften van kinderen.

Hoewel veel kinderen opgroeien met een moeder en een vader, zijn er andere gezinsvormen die net zo gewoon zijn, zoals regenbooggezinnen. Dit kunnen gezinnen zijn met bijvoorbeeld twee moeders, twee vaders, een non-binaire ouder, een transouder, of meer dan twee ouders. Regenbooggezinnen ontstaan vaak dankzij donorconceptie,

draagmoederschap, gepland co-ouderschap, adoptie of pleegzorg. Deze gezinsvormen komen ook voor bij hetero ouders. Zulke gezinnen kunnen specifieke behoeften hebben, en het is belangrijk om hier op een bewuste en open manier mee om te gaan.

Wil je meer weten over regenbooggezinnen en andere gezinsvormen? Op de website van Meer dan Gewenst vind je uitgebreide informatie. Ook staat hier informatie voor kinderen die een spreekbeurt willen houden over hun gezin.
www.meerdangewenst.nl

COMMUNICATIE TIPS

Door als leerkracht bekend te zijn met de gezinsvormen in de klas, kun je aansluiten bij de dagelijkse realiteit van de kinderen. Denk bijvoorbeeld aan situaties als Moederdag en Vaderdag. Door met ouders te praten over hun benadering kun je voorkomen dat een kind zich ongemakkelijk voelt tijdens zulke activiteiten. Zulke gesprekken met ouders kun je het beste voeren door een open sfeer te creëren en respectvolle vragen te stellen die ouders ruimte geven om hun gezinsstructuur te delen. Vraag bijvoorbeeld "Willen jullie me vertellen over jullie gezin?" Probeer ook non-verbaal openheid uit te stralen en duidelijk te maken dat je interesse oprecht en zonder oordeel is, met als doel beter te begrijpen. Je zou vervolgens kunnen vragen: "Welke woorden gebruiken jullie, en hoe wil je dat ik dat doe." Zulke vragen tonen respect voor de manier waarop kinderen en ouders hun gezinsstructuur benoemen en ervaren.

Probeer vragen en opmerkingen die ongemak veroorzaken te vermijden, zoals "Wie is de echte moeder?" of "Wat dapper dat jullie hiervoor gekozen hebben." Deze opmerkingen kunnen, hoe goed bedoeld ook, voor gezinnen vervelend zijn omdat ze als een oordeel kunnen aanvoelen. Het benadrukken van hoe "bijzonder" een gezin is kan het gevoel geven dat ze anders zijn, terwijl het voor hen gewoon de dagelijkse realiteit is.

MEER TIPS

TIP 1

Een traditionele stamboomopdracht kan voor sommige kinderen niet goed aansluiten bij hun beleving van hun gezin. Je kunt daarom een meer open opdracht geven, zoals: "Teken een cirkel om je heen en geef aan wie belangrijk voor je zijn." Zo kunnen kinderen hun gezin op een manier weergeven die voor hen natuurlijk aanvoelt. Ga ook bij andere opdrachten na of dit probleem zich eventueel voordoet.

TIP 2

Controleer formulieren en communicatie om ervoor te zorgen dat je niet alleen "vader" en "moeder" gebruikt, maar "ouder/ verzorger". Dit kleine detail kan een groot verschil maken in hoe gezinnen zich aangesproken en welkom voelen.

TIP 3

Zorg ervoor dat afbeeldingen en voorbeelden in de klas verschillende gezinsvormen laten zien. Door diversiteit te tonen in je lesmaterialen, creëer je een omgeving waarin alle kinderen zich kunnen herkennen.

Sara Coster, counselor en expert op het gebied van Diversiteit in Gezinsvormen, en bestuurslid van stichting Meer dan Gewenst. Daarnaast geeft Sara geaccrediteerde (na)scholingen over diversiteit in gezinsvormen voor beroepsgroepen die met gezinnen werken. Kijk voor meer informatie op www.saracoster.nl/nascholing en www.saracoster.nl/gezinsvormen

Bedankt voor je inzet.
Dankzij jou voelen
kinderen zich hopelijk
meer vrij om zichzelf
te zijn!

Wil je aan de slag met de
lesbrieven? In de andere
handleiding 'Paarse Vrijdag
– lesbrieven' staan tips voor
Paarse Vrijdag en voor het
hele jaar.

Wil je betrokken blijven bij COC Nederland? Sluit je dan aan bij ons
leerkrachtennetwerk via de QR code.

LEERKRACHTEN-
NETWERK

Colofon: Dit is een uitgave van COC Nederland.
Voor meer informatie, neem contact op via basisschool@coc.nl

Paarse Vrijdag is een geregistreerd merk van
Federatie COC Nederland